

Raimondas Kazlauskas, Klaipėdos universitetas

Matriarchijos sąvoka ir fenomenas

Pranešimo tikslas – atkreipti dėmesį į nepakankamai įvertintą moteriškojo prado vaidmenį archainėje kultūroje. Matriarchijos fenomeną siūloma vertinti ne kaip [pagrįstai] gin- čijamą valdymo formą, bet kaip tvarkos principą, žymintį moteriškojo prado viršenybę, sprendžiant gyvenimo religinio įprasminimo, galios legitimacijos ir paveldėjimo klausimus. Matriarchijos sąvoka akademiniam leksikone atsirado gana vėlai. Jos genealogija siejosi su patriarchalinės visuomenės kritika, kai XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pradžioje vykęs romantizmo sąjūdis ėmė naujai įprasminėti gamtos ir moters ryšio idėją. Judėdamas šios idėjos farvateryje, E. Gerhardas 1849 m. paskelbė naująją paradigmą formuojantį straipsnį apie dievų motinos šventyklą Atėnuose. Kiek vėliau J. Bachofenas, J. Frazeris, A. Evansas ir J. Harrison išsamiai aprašė deivės–motinos kulto fenomenologiją įprasminančias gineikokratijos ir matriarchijos sąvokas. Remiantis J. Oberio, J.-P. Vernanto ir C. Meierio darbais, įmanu daryti atsargią prielaidą, kad sudėtinės politinės sąvokos, kurioms sudaryti naudojama sandas – *arche*, semantiškai skiriasi nuo sąvokų, sudaromų su sandu –*kratos* ir gali būti naudojamos, aprašant kaip teorinius modelius, taip ir realius fenomenus.